

**UN MONUMENT ȘI PROPRIETARIII SĂI:
PALATUL ELENA KRETZULESCU DIN BUCUREȘTI**

NARCIS DORIN ION
Muzeul Vămii Medievale – Bran

**A HISTORICAL MONUMENT AND ITS OWNERS:
ELENA KRETZULESCU'S PALACE**

ABSTRACT

This article presents the history of one of the most beautiful palaces from Bucharest: Elena Kretzulescu's palace, located next to Cișmigiu Garden. Built in 1902 – in french neo – renaissance style, after the drawings of Petre Antonescu, a famous architect who studied in Paris – the palace was in the property of the Kretzulescu family until 1930, when the building was sold to the municipality of Bucharest. The city hall set up in the palace a very important museum of religious art until 1945, when the former residence of Elena Kretzulescu was taken by the communist authorities who installed in it the General Confederation of Trade Union. From 1972 the Kretzulescu palace houses UNESCO – CEPES offices.

Cuvinte cheie: Palatul Kretzulescu, monument, proprietari, București.

Keywords: Kretzulescu Palace, monument, owners, Bucharest.

Un edificiu de o rară frumusețe arhitectonică, ce demonstrează și astăzi vocația europeană a arhitecturii noastre rezidențiale de la cumpăna secolelor al XIX -lea și al XX -lea, îl reprezintă palatul Elenei Kretzulescu din strada Știrbey Vodă nr. 39. Splendoarea clădirii este potențată și de cadrul natural minunat în care este așezată: Grădina Cișmigiu, din care o bună parte aparține, în anii 1900 – 1930, palatului Kretzulescu.

Proprietara palatului, Elena Kretzulescu (11 iunie 1857 – 24 ianuarie 1930), descindea din două mari familii boierești, Filipescu și Kretzulescu, fiind fiica Mariei

Filipescu (1839 – 1878) și a marelui agă Constantin Kretzulescu (1796 – 1871) ¹. A fost căsătorită cu generalul Iacob N. Lahovary (1846 – 1907) și, ulterior, cu generalul Panait Warthiadi (1847 – 1911), cu care a avut un fiu, inginerul agronom Dumitru Kretzulescu – Warthiadi, ultimul proprietar al conacului din Drajna de Jos (județul Prahova) ².

Elena Kretzulescu a moștenit vechile case ale înaintașilor săi, care fuseseră construite în 1718 ³, pe un amplu teren din imediata vecinătate a Grădinii Cișmigiu. De fapt, inițial aici au fost casele logofătului Constantin Văcărescu, care stăpânea o mare moșie în această zonă a Bucureștiului și care a construit, în 1751, biserica Schitu Măgureanu ⁴. Căsătorindu-se cu Maria Văcărescu, fiica logofătului, Mihai Cantacuzino – Măgureanu a finalizat construcția bisericii în 1760 și, înainte de a părăsi țara, a donat unchiului soției sale, Radu Văcărescu, „*lotul de pământ pe care îl avea în Fântâna Boului, lângă vile boierilor Kretzulescu*” ⁵. Prin căsătorii și moșteniri succesive, casele și terenul din zona Știrbey Vodă au ajuns în proprietatea fraților Ioan și Constantin Kretzulescu, care au partajat terenul și și-au construit fiecare câte o casă. Ioan Kretzulescu a făcut importante reparații casei sale din strada Știrbey Vodă, în anii 1862 – 1863, apelând la serviciile arhitectului dalmat Luigi Lipitzer ⁶.

După decesul tatălui și unchiului său, casa din Cișmigiu a fost moștenită de Elena Kretzulescu, care – fiind minoră și plecată din țară, la Geneva, pentru studii – nu a putut dispune de imobil decât după majorat. Tocmai de aceea, consiliul de tutelă care administra averea Elenei Kretzulescu a închiriat casa colonelului Iacob Lahovary, care încă nu își construise frumoasa casă în stil românesc din București (proiectată de

---

¹ Narcis Dorin Ion, *Reședințe și familii aristocrate din România*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2007, p. 59 și 144.

² *Ibidem*, p. 145.

³ Dată notată pe verso -ul unei fotografii de epocă – reprezentând vechea casă Kretzulescu –, păstrată în albumele familiei Elena și Gheorghe Aldea.

⁴ Valentina Bilcea, Angela Bilcea, *Dicționarul monumentelor și locurilor celebre din București*, Ed. Meronia, București, 2010, p. 119.

⁵ *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, research and text by Leland Conley Barrows, Cezara Mucenic, Oliver Octavian Velescu, contemporary photographs by Dan Ioan Dinescu, UNESCO – CEPES, Bucharest, 2002, p. 87.

⁶ *Ibidem*, p. 89 – 90.

arhitectul Ion Mincu). Pasionat de creșterea cailor și de echitație, Lahovary a adus unele transformări grajdurilor casei, cu ajutorul arhitectului Grigore Cerchez ⁷. Interesant este că, după ce a revenit din străinătate, tânăra Elena Kretzulescu s-a căsătorit chiar cu Iacob Lahovary (1846 – 1907), devenit, între timp, general.

Dintr-o veche fotografie de epocă, realizată în 1902 de Dumitru Kretzulescu – Warthiadi și păstrată cu grijă de descendenții Elenei Kretzulescu – familia Elena și Gheorghe Aldea ⁸ –, putem observa că vechea casă a familiei Kretzulescu era construită pe două niveluri (demisol și parter înalt), iar terasele prin care parcul casei cobora înspre Grădina Cișmigiu erau deja amenajate, înainte de transformarea clădirii, formând un adevărat parter al curții. Tufe mari de *buxus sempervirens* completau această amenajare peisagistică, din care nu lipseau o fântână arteziană și un lac. De altfel, fațada principală a clădirii era orientată înspre Grădina Cișmigiu (spre sud), unde „*terenul în mijlocul căruia se ridica vechea casă prezenta o pronunțată declivitate, coborând de la stradă înspre grădină*” ⁹. În opinia arhitectului Petre Antonescu, reședința familiei Kretzulescu era „*o construcție veche care, în forma ei din acea epocă avea înfățișarea unui pavilion numai cu pivniță și parter înălțat la nivelul curții principale, dinspre strada Știrbey Vodă*” ¹⁰.

Palatul din strada Știrbey Vodă nr. 39, construit între anii 1902 și 1904, este prima lucrare importantă a arhitectului Petre Antonescu, care a ales pentru reședința Elenei Kretzulescu – evident, la cererea comanditarei, educată în spiritul francez – stilul eclectic de influență franceză, predominantă în decorația interioară și exterioară a clădirii fiind elementele specifice neorenașterii franceze, atât de la modă în acea epocă în rândul boierimii române. La începutul carierei sale, arhitectul Petre Antonescu a mai realizat și alte reședințe în stil eclectic francez (casa Alexandru Marghiloman, casa Constantin Geblescu, casa Dinu Brătianu, casa Anton Enescu – toate în București, casa Pleșia în Craiova), ulterior optând pentru realizarea unor

---

⁷ *Ibidem*, p. 90.

⁸ Căroră le aduc și aici mulțumirile mele pentru permisiunea de a reproduce în această lucrare fotografiile de epocă ale palatului Kretzulescu, aflate în albumele de familie realizate de Dumitru Kretzulescu – Warthiadi, fiul Elenei Kretzulescu.

⁹ Petre Antonescu, *Clădiri. Construcții, proiecte și studii*, Ed. Tehnică, București, 1963, p. 10.

¹⁰ *Ibidem*.

impunătoare reședințe urbane în stil neoromânesc (casele Ionel Brătianu, casa Vintilă Brătianu, casa Oprea Soare, casa Ciru Iliescu, casa Nicolae Malaxa ¹¹).

Pentru a obține autorizația de construcție, Elena Kretzulescu a adresat, în iulie 1902, o scrisoare primarului general al Capitalei, Ion Procopie Dumitrescu, în care se preciza că *„procedând a face o reparațiune și transformare radicală a caselor mele, conform planurilor aci anexate, vă rog să binevoiți a dispune a mi se da autorisarea cuvenită cu aprobarea necesară”* ¹².

Cererea de aprobare a planurilor noii clădiri, înaintată Primăriei Capitalei la 26 iulie 1902 și semnată de arhitectul Petre Paul Peretz (Perete) ¹³, preciza – în numele Elenei Kretzulescu – că *„aceste case voesce a le transforma și a le mai adăuga încă o parte de construcție pe care o face în dosul ei înspre Cișmigiu. Având în vedere că casa e de zid și solid, cum și faptul că e retras mai mult cu 6 m din aliniere sunt de părere a i se acorda cererea de a face reparație radicală și de a construi din nou. Va prezenta planul, conformându-se strict regulamentului”* ¹⁴. Autorizația propriu-zisă de construcție, datată 7 august 1902, venea să întărească regulile de construcție a palatului: *„Transformările și părțile ce se vor adăuga se vor căuta a se îmbina și lega bine în corpul vechi de clădire; se va lucra tot în zidărie masivă cu mortar de var sau var cu ciment. Se va conforma strict planurilor prezentate și aprobate. Modificările și transformările ce le va face vor fi în accord cu arătările din planul prezentat: a pune încă un cat asupra zidurilor actuale, conform planurilor actuale. Suprafața va fi cea arătată în plan; orice abatere atrage după sine*

---

¹¹ Vezi planurile, ilustrațiile și descrierea acestor case în lucrarea arhitectului Petre Antonescu, *Clădiri. Construcții, proiecte și studii*, passim.

¹² Cerere înregistrată la Primăria Capitalei cu nr. 29.259 din 28 iulie 1902. Vezi facsimilul în *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 94.

¹³ În studiul Andreei Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO*, numele arhitectului este *Perete*, în timp ce în volumul *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today* grafia numelui este *Peretz*. După facsimilele planurilor, numele pare a fi *Perete*.

¹⁴ Andreea Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO*, în *„Arhitectură bucureșteană. Secolul 19 și 20”*, Ed. Simetria, Arcub, 2000, p. 38.

*anularea formularului. Clădirea nouă se va executa în fațadă, în curte. Alte lucrări la alte corpuri nu are voie a face”*¹⁵.

Conform aceleiași autorizații de construcție, suprafața etajului care se adăuga vechii clădiri era de 353 mp, iar etajul era prevăzut să aibă 168 mp. Planurile inițiale ale parterului și etajului au fost însă modificate la cererea proprietarei, suprafața clădirii fiind extinsă pe perioada executării lucrărilor de construcție. În planul inițial, parterul palatului avea patru saloane mari (dintre care unul comunica direct cu sera) și trei camere mai mici, plus o serie de dependințe¹⁶. În planul refăcut și extins al palatului, arhitectul Petre Antonescu a adăugat un salonaș în aripa din stânga a palatului, a cărui fațadă a echilibrat-o astfel, făcând-o perfect simetrică¹⁷. Holul de la parter a fost lărgit, pentru a da monumentalitate scării de onoare prin care se realiza accesul la etajul palatului. *„Astfel cum se prezintă refăcute – își amintea Petre Antonescu – casele se compun din două apartamente, care ocupă principalele caturi și anume: la nivelul curții de onoare (la parterul propriu-zis) apartamentul de recepție, alcătuit dintr-un mare hol, de-a dreapta și de-a stânga căruia se grupează: un salon cu seră-grădină de iarnă, birou cu bibliotecă, un salonaș, o sală de mâncare cu oficiu și un mare dormitor, cu baie alăturată, precum și o scară principală, care urcă la primul etaj”*¹⁸.

Spre deosebire de planul inițial, în care etajul palatului era parțial mansardat (în special pe zona dinspre Grădina Cișmigiu), în planul refăcut etajul este construit peste întreaga suprafață a parterului (exceptând zona serei), existând și o mansardă foarte generoasă¹⁹. *„Etajul – scria arhitectul Petre Antonescu – cuprinde un apartament ocupând aceeași suprafață ca aceea a parterului și având aceeași*

---

¹⁵ *Ibidem*, p. 39 (planurile palatului, întocmite de arhitectul Petre Antonescu, sunt reproduse la paginile 40 – 41, 44); vezi facsimilul autorizației de construcție în volumul *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 95.

¹⁶ Andreea Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO*, în *loc. cit.*, p. 44; *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 109.

¹⁷ P. Antonescu, *Clădiri. Construcții, proiecte și studii*, p. 11.

¹⁸ *Ibidem*, p. 10.

¹⁹ Vezi planurile inițiale ale fațadelor și o secțiune longitudinală în studiul Andreei Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO* (în *loc. cit.*, p. 40 – 41) și în volumul *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 107 – 108.

grupare împrejurul holului, cu excepția salonului mare de jos, cu înălțime sporită, deasupra căruia nu s-a suprapus nici o altă încăpere”²⁰.

O descriere plină de nostalgie a interioarelor de epocă ale palatului Kretzulescu ne-a lăsat jurnalistul Flamin Chessaru în „Ilustrațiunea română” din 8 martie 1933: *„Iar dincolo de zidurile cu acoperișuri crenelate și strălucitoare, bănuiai o viață care, pentru acele vremuri mai ales, nu putea să fie a multora. Din hall -ul larg boieresc pătrundeai în mulțimea saloanelor din jur sau urcai pe scara de nuc masiv într-un etaj unde capriciul unui arhitect pătimaș lăsase în fiecare colț de zid o surpriză. Gobelinuri fine și, în același timp, uriașe acopereau unul singur un perete întreg, iar mulțimea covoarelor imaterializa pașii omului. Tapete de mătase alinau privirile nostalgice, în timp ce plafoanele reprezentau cea mai de seamă bogăție a interiorului, cu încrustări și auriri în cari Renașterea își da mâna cu Bizanțul. Erau draperiile cari cufundau totul în noapte, argintăriile cu toată arta Levantului, tablourile cari reprezentau boieri bărboși, cu caftane uriașe, fanarioți cu părul aranjat în reliefuri de metal. Pretutindeni risipă de bibelouri, figurine, ceasornice de toate mărimile, de la pendula grea de stejar până la jucăria fină a porțelanului de Saxa. Toate păreau aievea și te-ai fi temut că o să dispară în curând prin fragilitatea lor aparentă, asemeni unor umbre chinezești. Sfeșnicile și mobila lăsau să se întrevadă suplețea aceluia empire pe care astăzi nu îl mai întâlnești decât în ilustrațiile enciclopediilor de artă”²¹.*

Perfect adaptat naturii în care se integrează de minune, palatul Kretzulescu este construit în stil romantic, cu elemente decorative ce aparțin neorenașterii franceze și care, prin varietatea și bogăția lor, fac din acest edificiu o adevărată bijuterie arhitectonică a Capitalei. Remarcabilă este fațada dinspre Grădina Cișmigiu, care se particularizează prin turnul său și prin monumentală scară exterioară. Mansardele înalte ale clădirii, acoperite cu ardezie, accentuează eleganța palatului. Arhitectul Petre Antonescu prezintă astfel tema de proiectare solicitată de Elena Kretzulescu: *„O etajare și o deschidere mai largă, înspre grădină, a apartamentelor care aveau*

---

²⁰ P. Antonescu, *op. cit.*, p. 10.

²¹ F[lamin] C[hessaru], *Odată și acum. Palatul Kretzulescu*, în „Ilustrațiunea română”, nr. 11 (5), 8 martie 1933, p. 4.

vederea în această direcție, au dictat și arhitectura clădirii care se adăuga și se suprapunea la construcția vechilor case”²².

În jurul palatului, Elena Kretzulescu a amenajat un parc în suprafață de aproape două hectare, cu terase, fântâni arteziene, bazine, izvoare și poduri, azi inclus în Grădina Cișmigiu. Arhitectul Petre Antonescu scria că „în vederea unei orientări cât mai ample spre soarele, aerul și liniștea grădinii, s-au amenajat două rânduri de terase, începând de la nivelul lacului care mărginește terenul. În continuarea acestor terase se urcă și se deschid rampe, scări, balcoane și logii cu efecte variate, urmărind un pitoresc deschis și primitiv”²³.

O descriere de epocă redă frumusețea de odinioară a parcului din centrul Bucureștiului: „Pașii cari călcau altădată dincolo de grilajul parcului de aristocratică izolare, pe aleile ce șerpuiiau prin cele două hectare de gazon și plantații savante, aveau totuși impresia de a păși pe latifundii. Desimea brazilor lărga dimensiunile prin întortocheri și luminișuri neașteptate, singurătatea absolută procura acel repaus rar întâlnit și mister de codru des. Simfonia de verdeață își părea ireală față de petecul de asfalt care o ținea jur împrejur prizonieră. Copiii cari treceau, în drum spre școlile din apropiere, bănuiau un basm întreg încăput în pavilionul ca o miniatură de porțelan, ascuns în iedera deasă și cu pitici de piatră tolăniți în iarba ce le ajungea până la brâu. În fund, bazinul era o permanentă amăgire de undă și sclipire pentru puținele perechi cari se preumblau sau râdeau în jocurile pe care le înjghebau cavalerii de mult și pentru totdeauna decedați. Era un scoc, o peșteră a cărei sălbăticie fusese cu artă frezată de meșterul adus special din Germania”²⁴.

Mare iubitoare a florilor, aristocrata descendentă a Kretzuleștilor a construit și o seră în aripa dreaptă a palatului, legată direct de salon. „În salonul acoperit cu vitralii ce dau spre cele două șiruri de allele – scria Flamin Chessaru – convorbirea cu musafirii are rezonanțe ce dau un farmec deosebit cuvintelor. Desigur, aci au fost

---

²² P. Antonescu, *op. cit.*, p. 10.

²³ *Ibidem*.

²⁴ F[lamin] C[hessaru], *op. cit.*, p. 4.

împărtășite suferințe, s-au încercat consolări, s-a iubit și s-a plâns”²⁵. În zona de apus a curții palatului, au fost proiectate și construite o serie de dependințe, care conțineau: grajdul, remizele, spălătoria și camerele pentru personalul de serviciu²⁶.

Înglodată în datorii, Elena Kretzulescu a fost nevoită să vândă, în 1927, palatul pe care îl locuise timp de un sfert de veac. Cumpărător a fost Primăria Capitalei, care dorea ca în acest frumos edificiu să amenajeze Muzeul de Artă Veche Religioasă. Inițial, problema achiziției palatului Kretzulescu s-a discutat în ședința din ziua de 22 februarie 1927 a Consiliului Sectorului I. Trei zile mai târziu, în ședința Consiliului Comunal General al Municipiului București, din data de 25 februarie 1927, dr. Ioan E. Costinescu, consilier general și fost primar al Capitalei, a făcut o expunere „privitor la achiziționarea imobilului d-nei Kretzulescu din Str. Știrbey Vodă nr. 39”²⁷.

Un argument important oferit de dr. Ioan E. Costinescu în favoarea achiziționării palatului de către municipalitate era acela de a include parcul de aproape două hectare al palatului Kretzulescu în Grădina Cișmigiu: „Domnilor consilieri, în cadrul ultimei noastre întâlniri am discutat despre problema casei Kretzulescu din strada Știrbey Vodă, cu fațada sa dând spre această stradă și cu spatele înconjurat de o mare curte dând spre Cișmigiu. Ar fi foarte important, înainte de toate pentru populația Bucureștiului, să aibă acces din strada Știrbey Vodă înspre Grădina Cișmigiu, dar și de asemenea în Grădina Cișmigiu, dacă noi am cumpăra această casă și i-am reda parcul Grădinii Cișmigiu (...). Dacă această clădire ar urma să fie cumpărată de Casa Grădinilor, trebuie să votăm în favoarea acestei cumpărări. Am include grădina sa în Cișmigiu și am putea chiar să vindem clădirea sau să înființăm o instituție culturală în locul ei”²⁸.

Odată cu această contopire a curții palatului în Grădina Cișmigiu s-a distrus și frumosul parc pesager amenajat în jurul reședinței Elenei Kretzulescu. Cu două decenii înainte de tăvălugul demolator al puterii populare care a ridicat la rang de

---

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Vezi planul fațadei în volumul *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 96.

²⁷ *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 78.

²⁸ *Ibidem*, p. 77 – 78.

politică de stat devastarea și demolarea reședințelor boierești și a parcurilor ce le înconjură, un iubitor al acestui loc, Flamin Chessaru, descria cu tristețe distrugerea deliberată a grădinii palatului Kretzulescu: „Vremurile noi, al căror tumult a pătruns vijelios peste tot, au smuls și acest grilaj după care se izolau deopotrivă tristețea și mândria. A pătruns orașul, oferind astfel cetățeanului un neașteptat pasaj din strada Știrbey – Vodă înspre Cișmigiu. Un gard de sârmă ghimpată, prin care pătrunde oricine cu ușurință, înconjură acum terenul mocirlos al palatului Kretzulescu. Bazinul secat, fierăria demontată, cărămizile scoase din zidul care înainte vreme ocrotea înspre grădina publică, aleile neîngrijite și întrerupte de mocirle, buruienile în locul lalelelor dau un aer de continuu provizorat, până când, legat de Cișmigiu, sub îngrijiri noi, vechiul parc boieresc va oferi cel puțin o frumusețe publică. A fost retezat și pavilionul cu pitici care părea unora anacronic. I-a fost amputată și fațada, acum cu un square și o ieșire în stradă, caracteristică magazinelor și instituțiilor publice”²⁹.

Consiliul General al Municipiului București – prezidat de Anibal Teodorescu, primarul general al Capitalei – a aprobat, în 25 februarie 1927, achiziționarea palatului din strada Știrbey Vodă, Elena Kretzulescu primind suma de 36.000.000 lei³⁰. În cele din urmă, proprietar al palatului Kretzulescu a devenit statul român (care a achitat și restul datoriilor care grevau clădirea), care a instalat aici, în 1928, Președinția Consiliului de Miniștri. Din păcate, în această perioadă – datorită folosinței inadecvate – au fost degradate interioarele artistice ale palatului aristocratic de odinioară. „Acum trei ani (în 1930 – n.n.) – își amintea ziaristul Flamin Chessaru – palatul Kretzulescu a oferit găzduire unei direcțiuni generale dintr-un minister cu comisiuni multe și de două ori mai mulți petiționari. A fost scoasă mobila veche și înlocuită cu birouri plate de brad, acoperite cu hârtie de împachetat și pătate cu cerneală violetă. Biouroul directorului general a fost instalat în cel mai spațios dintre saloane, poate că tocmai unde ministrul de pe vremuri încercase să smulgă cu o glumă un zâmbet generalului ieșit la pensie cu reumantismul și răni glorioase. Referendarul și-a ales și el o încăpere după gust, din cele multe pe cari salut public i le punea la dispoziție. Șeful de birou s-a mulțumit cu un loc mai bun lângă sobă, iar

---

²⁹ F[lamin] C[hessaru], *op. cit.*, p. 4.

³⁰ *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 77 – 78.

copiștii fiecare cu ce a apucat (...). Rafturi cu hârtoage și dosare prăfuite au rănit tapetul scump iar parchetul s-a stricat sub apa ce se scurgea din ghetele solicitatorilor. Iar trepidația acestei lumi grăbite vuia parcă prin încăperile în cari, odată, intimitatea își ridica singular contururile ei de umbră și de tăcere”³¹.

Din fericire, ulterior se va găsi o destinație mai bună pentru reședința atât de rafinat decorată din Grădina Cișmigiu. În baza Jurnalului Consiliului de Miniștri nr. 1525, din 30 octombrie 1931, s-a aprobat ca „*folosința imobilului Kretzulescu din București, str. Știrbey Vodă nr. 39, a cărui proprietate aparține statului, să fie cedată Comisiei Monumentelor Istorice, pentru instalarea muzeului de artă veche bisericească*”³². În acel moment, curtea palatului avea doar 1.500 mp, din care 750 mp erau ocupați de amprenta clădirii. Un inventar de epocă descria astfel palatul ce adăpostea Muzeul de Artă Religioasă: „*Clădirea de cărămidă cuprinde un subsol cu 4 camere și 4 dependințe, ocupate de director și personalul de serviciu, un parter compus din 8 încăperi și etaj compus din 12 încăperi, cuprinzând obiecte de muzeu; o mansardă în care se găsesc covoare basarabene, adăpost de beton armat, pivniță, camera caloriferului și pivniță de cărbuni. Valoarea totală a imobilului și a terenului este de 15.000.000 lei*”³³.

Înființat în 1864 în cadrul Muzeului Național de Antichități, unde a funcționat până în 1932, Muzeul de Artă Religioasă – condus de Victor Brătulescu – expunea în paisprezece săli piese de patrimoniu și de artă religioasă de o valoare excepțională, între care fragmentele din frescele originale ale Mănăstirii Curtea de Argeș. Tabloul votiv reprezentându-l pe domnitorul Neagoe Basarab, doamna Despina și copiii lor, portretul lui Petru Voievod și al fiului său Marcu, strana domnească a familiei Ghica de la biserica Sf. Spiridon Nou, strana domnească de la Mănăstirea Cotroceni, tronul de stejar sculptat al lui Petru Rareș – acestea erau câteva dintre punctele de atracție ale unui muzeu deosebit de valoros în perioada interbelică³⁴.

---

³¹ F[lamin] C[hessaru], *op. cit.*, p. 4.

³² Apud *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 119.

³³ Arhiva Primăriei Municipiului București, dosar nr. 216/1930 – 1943, apud Andreea Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO*, p. 42.

³⁴ Vezi, pe larg, Grigore Ionescu, *București. Ghid istoric și artistic*, reeditat în volumul *Capitală pentru România*, Ed. Albatros, București, 2007, p. 229 – 235.

După 1945, Muzeul de Artă Religioasă a fost desființat, palatul Elenei Kretzulescu devenind – până în 1972 – sediu al Consiliului General al Sindicatelor din România, prilej cu care decorația fastuoasă a interioarelor are mult de suferit. Începând cu data de 21 septembrie 1972, palatul devine sediu al Centrului European de Învățământ Superior al UNESCO (CEPES), o restaurare atentă – reluată și în anul 2003 – redând frumusețea detaliilor artistice ale uneia dintre bijuteriile arhitecturale ale Capitalei.

Lista ilustrațiilor

Fig. 1 – Palatul Kretzulescu.

Fig. 2 – Casa Kretzulescu (1902).

Fig. 3 – Elena Kretzulescu în palat (22 noiembrie 1904).

Fig. 4 – Duel în palat (12 mai 1905).

Fig. 5 – Elena Kretzulescu în seră.

Fig. 6 – Elena Kretzulescu (1857 – 1930) în anul 1890.

Fig. 7 – Treptele palatului (23 iulie 1905).

Fig. 8 – C. P. Palatul Elena Kretzulescu văzut din Parcul Cișmigiu.

Fig. 9 – Palatul Elena Kretzulescu.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9